

2015-09-08

Till Mark- och miljööverdomstolen, Svea hovrätt

Komplettering till Överklagande av Mark- och miljödomstolens dom, Nacka TR P 2120-15, 2015-07-07, Överklagande i fråga om detaljplan för del av Arenastaden stadsdelarna Järva och Råsunda, Solna stad, mål nr P 6876-15.

Klaganden

Naturskyddsföreningen i Solna-Sundbyberg
c/o Florian Reitmann, Kungshamra 48 lgh 1206, 170 70 Solna

Naturskyddsföreningen i Stockholms län
Norrbäckagatan 80, 113 34 Stockholm

Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals slott, 170 81 Solna

Yrkanden

Föreningarna yrkar att Mark- och miljödomstolens dom, Nacka TR P 2120-15, från 2015-07-07 undanröjs.

Föreningarna yrkar att Solna stads beslut med dnr SBN/2011:1425 från 2014-06-16 att anta detaljplan för del av Arenastaden med tillhörande beslut om att upphäva strandskydd upphävs.

Föreningarna yrkar att syn ska hållas.

1. Grunder för överklagandet

- 1.1. Upphävande av strandskyddade områden inom en detaljplan får endast göras om det finns särskilda skäl och om det enskilda intresset med en detaljplan väger över det allmänna intresset att bevara området. *Föreningarna* lyfter därför fram följande:
- 1.2. Det finns inget särskilt skäl för att upphäva strandskyddet i detaljplanen.
- 1.3. Vid det aktuella området vid bäcken, som länsstyrelsen också lyfter fram, är området inte taget i anspråk vilket gör att det inte finns ett särskilt skäl för att upphäva strandskyddet.
- 1.4. Det strandskyddade området kring Råstasjön som man hänvisar till som ianspråktaget är inte ianspråktaget enligt lagstiftningens mening. I vart fall skulle i jämförelse med den tidigare verksamheten den planerade bebyggelsen vara ett otillåtet ingrepp.
- 1.5. I detaljplanen anges att man ska anlägga en park och en lekplats på strandskyddad, oexploaterad mark utan att markera detta i planbeskrivningen och utan att upphäva strandskydd för dessa områden.
- 1.6. Detaljplanen strider mot strandskyddets syften och proportionalitetsprincipen.
- 1.7. I detaljplanen och i avgörandet gjordes ingen prövning av den planerade bebyggelsens påverkan på växt- och djurlivet samt områdets betydelse för rekreation.
- 1.8. Strandskyddslinjen i detaljplanen är felaktigt angiven, varför ett större strandskyddat område kommer exploateras än vad som uppges.
- 1.9. De planerade ingreppen och att upphäva strandskydd i detaljplaneområdet är inte förenligt med de tillämpliga skyddsbestämmelsernas syfte.
- 1.10. Detaljplanen har inte redovisat ett rimligt alternativ.
- 1.11. I miljökonsekvensbeskrivningen gjordes en bristfällig redogörelse för klimatförändringarnas konsekvenser för planområdet.
- 1.12. I detaljplanen och i mark- och miljödomstolens dom gjordes ingen prövning av den planerade bebyggelsens påverkan på växt- och djurlivet, våtmarkerna samt områdets betydelse för rekreation. Detaljplaneområdet behövs även som buffertzona för den värdefulla sumpskogen.
- 1.13. Detaljplanen strider mot artskyddsförordningen.
- 1.14. Detaljplanen strider mot miljömålen för bevarande av biologisk mångfald, god bebyggd miljö och levande sjöar och vattendrag. Vidare strider planen mot målet om god hushållning, 2 kap. 2 § PBL, samt hänsynsreglerna i miljöbalken.

2. Grunder för begäran om prövningstillstånd

2.1. *Det finns anledning att betvivla riktigheten av mark- och miljödomstolens domslut*

- 2.1.1. Domstolen hänvisar i domskälen till en skrivelse från länsstyrelsen. Det är oklart vilken skrivelse domstolen avser eller om den kan hänvisas till i domskälen. I vart fall har domstolen inte prövat länsstyrelsens beslut i fråga om strandskydd.
- 2.1.2. Mark- och miljödomstolen har inte företagit syn. Området är viktigt för såväl natur- och friluftslivet och de i planhandlingarna och av *Föreningarna* bifogade bilder och kartor visar att området inte är ianspråktaget. I vart fall kan man inte avgöra områdets betydelse för strandskyddets syften utan syn.
- 2.1.3. I mark- och miljödomstolens domskäl görs ingen bedömning av saneringens och byggplanernas påverkan på fridlysta arter samt livet i sjön och bäcken respektive påverkan på friluftslivet.

2.2. *Det är också av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen*

- 2.2.1. Hittills finns det endast lite praxis för detaljplaner där man vill upphäva strandskydd med hänvisning till de särskilda skälen.
- 2.2.2. Eftersom det i ärendet saknas ett särskilt skäl för att upphäva strandskydd skulle fastställande av Mark- och miljödomstolens dom innebära en förändring av praxis.
- 2.2.3. Det finns än så länge ingen praxis där man upphäver strandskydd i en detaljplan av den anledningen att planområdet bedöms som ianspråktaget.
- 2.2.4. Mark- och miljödomstolen har gjort en felaktig bedömning vid prövningen huruvida området ska betraktas som ianspråktaget. Bildbevis talar för att området inte är ianspråktaget. En syn av platsen skulle också fastställa att marken inte är ianspråktaget enligt lagstiftningens mening. I ärendet saknas även bevis för att marken lagligt har ianspråktagits. Samtidigt har området, trots den tidigare och den aktuella tillfälliga exploateringen, en stor betydelse både för allmänhetens tillgång till det strandskyddade området och för djur- och växtlivet.
- 2.2.5. I detaljplanen redogörs för att en stor del av marken skulle vara ianspråktagen. Ändå vill Solna stad bygga på stora områden som enligt stadens, länsstyrelsens och mark- och miljödomstolens bedömning inte är ianspråktagen. Detta förhållande strider mot lagen och skulle innebära en ändring av praxis. I vart fall måste Solna stads motivering underkännas då den inte redogör för en intresseavvägning mellan att bebygga det icke ianspråktagna området och exploateringens påverkan på naturen och friluftslivet
- 2.2.6. Det är av stor vikt att ärendet prövas då den handlar om att respektera strandskyddets syften och att långsiktigt trygga strandskydd inom tätbebyggda områden. Råstasjön är för tiotusentals människor ett mycket uppskattat rekreationsområde. För många av dessa är Råstasjön det enda nära naturområdet. Fler än tio tusen människor från Solna och Sundbyberg vistas och motionerar vid Råstasjön varje vecka. På grund av tillflyttningen till

Storstockholm och exploatering av andra grönområden blir området än viktigare inom snar framtid. Råstasjön i sin helhet har en mycket hög biologisk mångfald: 180 fågelarter häckar eller har skådats på platsen och över 360 växtarter har inventerats. Området är även upptaget som naturvårdsobjekt i länsstyrelsens naturkatalog.

- 2.2.7. Det är inte tillåtet att anlägga lekplats och park utanför området där strandskydd upphävs.
- 2.2.8. Detaljplanen påverkar strandskyddsvärdena på ett icke acceptabelt sätt och påverkan är större än redovisat. Den planerade bebyggelsen får också negativa konsekvenser för den sump/fuktskog som ligger i direkt anslutning till detaljplaneområdet.
- 2.2.9. Strandskyddslinjen är enligt våra bevis felaktigt angiven och varken mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen har uppmärksammat omständigheten. Råstaån har också strandskydd och påverkan på dess natur- och friluftsliv bedöms inte av sökanden. Eftersom strandskyddslinjen är felaktig upphävs mer strandskyddat område än vad som uppges. Påverkan är därmed större än vad som anges i detaljplanen.

3. Omständigheter och utveckling av talan

3.1. *Mark- och miljödomstolen har i sin bedömning gjort flera formella fel*

- 3.1.1. Domstolen har inte prövat det som klagandena har anfört i sin skrift och i bilagor, utan hänvisar enbart till ett beslut av länsstyrelsen. *Föreningarna* vill härmed hänvisa till vårt inlämnade material och de grunder och omständigheter vi åberopade i mark- och miljödomstolen.
- 3.1.2. I domskälen omnämns inte strandskyddsfrågan. En hänvisning till länsstyrelsens överprövningsbeslut är inte en tillräcklig utredning i målet. Domstolen borde ha gjort en egen utredning och bedömning.
- 3.1.3. Mark- och miljödomstolen har inte företagit syn. Området är mycket betydelsefullt både för natur- och friluftslivet och de i planhandlingarna och av *Föreningarna* bifogade bilder och kartor visar att området inte är ianspråktaget. I vart fall kan man inte avgöra områdets betydelse för strandskyddets syften utan syn.¹
- 3.1.4. I mark- och miljödomstolens domskäl görs ingen bedömning av områdets betydelse under saneringen och byggplanernas påverkan för fridlysta arter samt livet i sjön och bäcken respektive för friluftslivet.

¹ Se Mark- och miljööverdomstolens dom, 2012-09-25 i mål nr M 8421-11: "Vid en prövning av om det finns förutsättningar att bevilja strandskyddsdispens måste en noggrann bedömning av de speciella förhållanden som råder på varje enskild plats göras. Det finns alltid en risk för att tillkommande byggnader, utbyggnader och andra anläggningar, även om de ligger inom en tomtplats, kan komma att inskränka det område som är tillgängligt för allmänheten. Man måste därför närmare överväga om det finns någon sådan risk och inte enbart stanna vid att konstatera att de planerade åtgärderna kommer att äga rum inom en redan ianspråktagen tomt."

3.2. ***Det saknas ett särskilt skäl för att kunna upphäva strandskydd***

- 3.2.1. Enligt *Föreningarnas* argumentation och bevisning i det aktuella målet är området inte ianspråktaget. Av de handlingar som *Föreningarna* har lämnat in i målet framgår att även länsstyrelsen tidigare bedömde att området inte är ianspråktaget. Frågan har inte heller prövats tidigare (se Mark- och miljööverdomstolen, dom 2015-06-16 i mål nr M 1898-15) och måste prövas av Mark- och miljööverdomstolen. Det har inte skapats en hemfridszon och strandskyddets syften har inte utsläckts. De tillfälliga dispensererna eller tidigare industriverksamhet medför inte att området är ianspråktagen. Området har alltså inte tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.² Utan giltiga skäl får man inte upphäva strandskydd.³
- 3.2.2. Enligt Solna stad fanns det till och med 1990-talet deponi- och lagerverksamhet på det aktuella området. Verksamheten påbörjades och utökades efter att strandskyddslagen tillkom. Det är oklart om det var laglig verksamhet respektive om det fanns strandskyddsdispens. Kommunen har inte presenterat några bevis för att det fanns en giltig dispens. Utan laglig dispens kan marken inte bedömas som ianspråktagen. Sökanden har bevisbördan för att det har skett ett lagligt ianspråktagande.⁴ Det faktum att verksamheten successivt utökades utan bevis för laglig exploatering och utökad dispens, talar för att området exploaterades utan giltig dispens.
- 3.2.3. Den tidigare verksamheten har historiskt sett inte haft en klar tomtavgränsning eller hemfridszon. På strandskyddat område verkar det som att det inte pågick någon industriell utan bara lagerverksamhet. Lagerverksamhet kan inte ha haft en hemfridszon. De bilder som förevisats av Solna stad visar att områdets exploatering skiftade och utökades tills den försvann av oklart skäl mellan 1970-talet och 2001. Det saknas vidare skriftlig information och bildokumentation från detta tidsrum som visar att området var exploaterat. Fotona utgör inte tillräckliga bevis för att kunna visa att exploateringen medförde en etablerad tomtavgränsning och hemfridszon. De medför inte heller skäl för att kunna bedöma området som ianspråktaget.
- 3.2.4. Att deponi- och lagerverksamheten lades ned innan 2001 och att det inte skett någon ny exploatering styrker att den eventuella tomtavgränsningen och hemfridszonen har försvunnit.⁵ Solna har inte heller anfört något som

² Se MÖD 2015:7.

³ Se MÖD 2013:37.

⁴ Se prop. 2008/09:119: s. 105, MÖD 2011:35 samt Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-03-05 i mål nr M 10901-14: "En grundläggande förutsättning är vidare att den tidigare byggnaden måste ha uppförts i enlighet med de eventuella bestämmelser om områdesskydd som gällde vid tidpunkten för uppförandet, eller att sådana bestämmelser inte var tillämpliga. Eftersom 2 kap. 1 § miljöbalken även gäller i mål om strandskyddsdispens är det följaktligen den som söker dispens som har bevisbördan för sådana förhållanden (se även a. prop., s. 12 f.)."

⁵ Se Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 47: "De grusade ytorna som tas i anspråk inom strandskyddat område är inte ianspråktagna på så sätt att det står fysiska byggnader på platsen. Härmed skulle man kunna tänka sig att man låter vegetation återetablera sig på dessa ytor istället för att bygga bort dem."

styrker att exploateringen har pågått längre än 1970-talet. Mellan åren 2001 och 2003 var området täckt med gräs, träd och buskage. Detta talar för att området inte varit exploaterat på flera år, sannolikt i decennier. I vart fall har bebyggelsen inte avlägsnats nyligen. Enligt flygfotona påbörjades en ny, successiv exploatering av området efter 2003 och innan byggbodarna och parkeringen för färdigställandet av Nationalarenan och Mall of Scandinavia tillkom år 2009. Kommunen har inte nämnt eller motiverat orsaken till denna nya exploatering respektive bevisat att exploateringen skedde med strandskyddsdispens.⁶

3.2.5. Det framgår tydligt av bilderna att strandskydd har återinträtt efter den tidigare deponi- och lagerverksamheten eftersom den eventuella tomtavgränsningen och hemfridszonen försvann och grönska hade återetablerat sig på platsen.

3.2.6. Solna stad skriver i den bifogade "PM strandskydd", s. 4:

"Ytorna har inte heller fyllt någon viktig ekologisk funktion för området som helhet."

I detta påstående erkänner Solna stad att, eftersom den tidigare verksamheten på området hade försvunnit, har grönska och djurliv återetablerat sig på området och haft visst värde för strandskyddets syften. Därmed kan området, i vart fall under denna tidpunkt, inte uppfattas som ianspråktaget. Kommunen har vid denna tidpunkt inte dokumenterat naturvärdena på den aktuella ytan. Området skulle definitivt fått större ekologisk betydelse för såväl flora och fauna som för Råstasjön i sin helhet om man inte med tillfälliga dispenser återigen hade exploaterat området. Värdena för friluftslivet har funnits före och efter år 2001. Värdena har alltså inte utsläckts och skulle istället ha stärkts om området inte hade exploaterats av tillfälliga dispenser.⁷

⁶ Se prop. 2008/09:119: s. 105. I Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-06-17 i mål nr M 10247-14 fastställs: "Mark- och miljööverdomstolen bedömer inledningsvis, i likhet med länsstyrelsen, att det befintliga bostadshuset, Y, har förfallit i sådan utsträckning att det inte längre kan anses ha någon etablerad hemfridszon." Och i dom från 2014-05-22 i mål nr M 11232-13 konstateras: "Den omständigheten att det någon gång i tiden funnits en byggnad på ungefär samma plats innebär inte heller att marken är ianspråktagen, eftersom det inte visats att den byggnaden nyligen har avlägsnats." Se också Mark- och miljööverdomstolens domar från 2009-08-26 i mål nr M 7404-08, från 2012-07-03 i mål nr M 7831-11 samt MÖD 2013:37.

⁷ Se igen Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 47: "De grusade ytorna som tas i anspråk inom strandskyddat område är inte ianspråktagna på så sätt att det står fysiska byggnader på platsen. Härmed skulle man kunna tänka sig att man låter vegetation återetablera sig på dessa ytor istället för att bygga bort dem. Långsiktigt bedöms karaktären på vegetationen som skulle växa upp bli snarlik den som ligger i direkt anslutning till områdena, dvs. vegetation som återetableras på ruderatmarker med fyllnadsmassor och som på sikt blir relativt tät och snårig. Värdet på själva vegetationen kommer troligtvis inte att få något högt naturvärde i sig. Värdet ligger i så fall i att Råstasjöns naturområde blir större rent ytmässigt och på så sätt skapas en större buffert kring dagens ekologiska funktioner. Detta skulle troligtvis gynna vissa fågelarter, t.ex. näktergal, som trivs i tät vegetation. Jämför man planförslaget med detta scenario blir konsekvenserna av planförslaget större."

- 3.2.7. Att man inte har tagit i beaktande att strandskyddets värden påtagligt skulle varit annorlunda om inte området återigen hade exploaterats utgör ett fel i både naturvärdesinventeringen och miljökonsekvensbeskrivningen.
- 3.2.8. Den tidigare exploateringen kan inte bedömas ha varit eller vara "avhållande" för allmänheten och friluftsliv.⁸
- 3.2.9. Av förarbetena och praxis framgår att det råder stor restriktivitet för att upphäva strandskydd och anlägga ny bebyggelse med hänvisning till att ett område är ianspråktagen. Regeln ska inte tolkas som att vid en angiven omständighet det alltid ska finnas ett särskilt skäl för att kunna uppföra en ny byggnad eller utvidga en existerande exploatering.⁹
- 3.2.10. Den planerade exploateringen skulle utgöra en betydlig ändring av användningen och är inte tillåten i det fall området skulle bedömas som ianspråktagen mark. Att ett område bedöms som "ianspråktagen mark" betyder inte nödvändigtvis att syftena med strandskydd i ett område är förverkade eller har gått helt förlorat. Det finns olika grader av ianspråktagandet som ger olika effekter på strandskyddets syften enligt propositionen till miljöbalken.¹⁰ När man därför ändrar ändamålet vid upprättandet av en ny de-

⁸ Se prop. 1997/1998:45 del 2, s. 89: "Är platsen som det gäller belägen på redan ianspråktagen mark anses det som ett särskilt skäl för dispens i förhållande till det rörliga friluftslivet. Som skäl för dispens åberopas ofta att platsen i fråga ligger i ett område som sällan eller aldrig besöks av någon friluftslivsidkande allmänhet eller att stranden är oländig, stenig eller dyg eller att naturförhållandena på annat sätt gör området olämpligt för bad och friluftsliv. Sådana skäl brukar inte godtas som särskilda skäl för dispens." I Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-05-11 i mål nr M 10598-14 förtydligas: "Vid bedömningen av huruvida en anläggning/anordning kan anses ha en avhållande verkan på allmänhetens tillträde bör man fästa vikt vid hur allmänheten normalt reagerar på en anläggning, oavsett om denna faktiskt utökar en tomt eller inte (se Bengtsson m.fl. Miljöbalken, En kommentar, del I, supplement 12 s 7:44)." Se också med MÖD 2006:52, MÖD 2011:40 och Mark- och miljööverdomstolens dom, 2014-06-24 i mål nr M 1196-14.

⁹ Se prop. 2008/09:119 s. 100 och Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-05-12 i mål nr M 178-15: "P R har i målet gjort gällande att området redan är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften varför domstolen har att bedöma om det finns skäl att meddela dispens med stöd av 7 kap. 18c § p 1 MB. Utrymmet att lämna dispens på den grunden att området redan är ianspråktaget torde vara mycket litet när en åtgärd är förbjuden enligt 7 kap. 15 § p 1 MB. I förarbetena anges att det inte är avsikten att 7 kap. 18c § p 1 MB normalt ska tillämpas i dessa fall (jfr prop. 2008/09:119 s. 100). Exempel på tillämpning av denna dispensgrund är bebyggelse inom en etablerad hemfridszon eller tidigare beslutad tomtplats eller uppförande av en ersättningsbyggnad. Regeln är inte avsedd att tillämpas så att det alltid ska finnas särskilda skäl om en angiven omständighet föreligger."

¹⁰ Se prop. 2008/09:119 s. 78: "Att strandskydd inte återinträder när en befintlig plan ersätts av en ny kan ifrågasättas med hänsyn till möjligheten att ta ett område i anspråk för ett helt annat ändamål än som avsågs då strandskyddet upphävdes. Ett upphävande av strandskydd i samband med detaljplanläggning ska föregås av en noggrann prövning av syftet med strandskyddet och skälen för ett upphävande. Om den planerade användningen av ett område som har omfattats av strandskydd förändras, kan de tidigare skälen för ett upphävande helt eller delvis sakna relevans. Exempelvis kan den tidigare detaljplanen ha varit avsedd för en campingplats, medan den nya planen syftar till att tillgodose ett bostadsändamål. I övervägandena om att upphäva strandskyddet kan campingens uppgift att erbjuda allmänheten en vistelsemöjlighet och den måttliga graden av ianspråktagande ha spelat en viktig roll. Ett ianspråktagande för bostadsändamål innebär både en privatisering

taljplan, måste det beaktas att det nya ändamålet kan inkräkta på området och strandskydd på helt olika, till och med mer drastiska sätt än det tidigare ändamålet. I så fall kan det saknas förutsättningar för att upphäva strandskyddet. I förarbetena dras slutsatsen att ett områdes karaktär som ianspråktaget inte får innebära att strandskyddets syften försämras jämfört med status quo eller den tidigare verksamhetens tillåtna påverkan. Om det ändå skulle ske måste det göras en ny intresseprövning respektive proportionalitetsbedömning, alternativt att dispensen är beroende av ett annat särskilt skäl.¹¹

- 3.2.11. Den planerade exploateringen skulle inte heller bli en del av en redan existerande "sammanhållen enhet".¹²
- 3.2.12. *Föreningarna* hänvisar för ytterligare resonemang kring denna fråga till vårt överklagande till mark- och miljödomstolen.

3.3. Det är inte tillåtet att bygga på icke ianspråktagen mark

- 3.3.1. Länsstyrelsen skriver i sitt överprövningsbeslut, 40412-30735-2014, s. 6:

"Ett mindre område kring Råstasjöns utlopp har dock inte varit ianspråktaget på samma sätt som omgivande markområden. Kommunen har valt att infoga denna förhållandevis begränsade yta, under 2500 kvm och bortom 65 m från strandkanten, i kvartersbebyggelsen. På så sätt kan ett sammanhängande bebyggelsestråk längs med Evenemangsgatan skapas. Under Länsstyrelsens prövning har de särskilda skälen för ovan nämnda område ytterligare förtydligats i kommunens skrivelse den 10 september 2014. Länsstyrelsen konstaterar att detta område utgör en viktig del av den planerade kvartersbebyggelsen. Med hänsyn till områdets belägenhet, som enligt detaljplanen blir kringgärdad av bebyggelse och infrastruktur, samt det faktum att det rör sig om en begränsad del av den planerade kvartersbebyggelsen, finner Länsstyrelsen att särskilda skäl för upphävande av strandskyddet i enlighet med vad som anförts ovan nu har förtydligats på ett sådant sätt att det överensstämmer med gällande bestämmelser. Länsstyrelsen har därvid beaktat att det berörda markområdet är påverkat, men inte ianspråktaget, på motsvarande sätt som omgivande markområden. Vidare kan konstateras att det i planbeskrivningen även framkommit varför intresset av att ta området i anspråk för bebyggelse väger tyngre än strandskyddsintresset."

- 3.3.2. Det planerade uppförandet av bostäderna, infrastrukturen och utomhusområdena skulle innebära en stor utökning av den eventuella tomtavgränsningen respektive hemfridszonen och ett ianspråktagande av mark som idag är tillgänglig för allmänheten. Av planhandlingarna framgår tydligt att den

och ett mer intensivt utnyttjande av området, vilket kan innebära att det saknas förutsättningar för att upphäva strandskyddet."

¹¹ Se Naturvårdsverket, "Strandskydd – en vägledning för planering och prövning" (2009:4, utgåva 2), s. 44 ff. och MÖD 2005:56, MÖD 2015:7 samt Mark- och miljööverdomstolens domar från 2015-06-18 i mål nr M 9756-14, från 2015-03-05 i mål nr M 10901-14 och från 2015-06-01 i mål nr M 11477-14.

¹² Se Mark- och miljööverdomstolens domar från 2015-06-18 i mål nr M 9756-14 och från 2015-03-05 i mål nr M 10901-14.

planerade bebyggelsen inte enbart skulle ske på det som bedöms vara "ianspråktagen mark" utan även på icke ianspråktagen mark. Det är oklart var gränsen för ianspråktagen mark och kvartersbebyggelsen går och varför områden som inte är ianspråktagna får bebyggas. Det är tydligt att exploateringen inte slutar vid huskropparna, utan även omfattar vägar och annan tomtmark intill de planerade byggnaderna. I vart fall måste Solna stads motivering underkännas då den inte redogör för en intresseavvägning mellan att bebygga det icke ianspråktagna området och exploateringens påverkan på naturen och friluftslivet.¹³

- 3.3.3. I länsstyrelsens ovan nämnda beslut kommer myndigheten fram till att delar av planområdet inte är ianspråktagna och därmed inte får bebyggas. Om domstolen skulle komma till slutsatsen att delar av planområdet utgörs av ianspråktagen mark måste den planerade exploateringen avgränsas till det område där den ianspråktagna marken slutar. En exploatering får inte avse mark som inte bedöms vara ianspråktagen. Solna stad uppger inte varför exploateringen av just detta, opåverkade område är viktig eller nödvändig för detaljplanens syfte. Det görs inte heller en intresseavvägning av att inte bygga på denna mark. Staden har försummat att föra en diskussion kring detta moment i miljökonsekvensbeskrivningen, planbeskrivningen eller t.ex. vid framställande av ett rimligt alternativ till detaljplanen.¹⁴ Kringliggande byggnader eller järnvägsverksamheten har inte heller någon menlig inverkan på strandskyddsvärdena eller någon avhållande effekt, framförallt då det handlar om ett område med högt bebyggelsetryck.¹⁵
- 3.3.4. Det är inte heller tillåtet att tillämpa en ändrad användning för det fall att hemfridszonen får utökas.¹⁶ Tidigare var en del av området tillfälligt en uppställningsplats som därefter blev en park, och nu vill man bygga elva vå-

¹³ Se Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 46 ff. På s. 46 bekräftas att marken är icke ianspråktagen: "Merparten av marken där strandskyddet förslås upphävas saknar idag vegetation och utgörs till stor del av grusade ytor för upplag, en tillfällig betongstation, parkering med mera. I de östliga delarna planeras bebyggelse vid Råstasjöns utlopp (delen väster om arenan) samt på naturmark med mer eller mindre busk- och träskikt."

¹⁴ Se Miljökonsekvensbeskrivningen s. 46 ff.

¹⁵ Se MÖD 2005:56, MÖD 2009:35 och Mark- och miljööverdomstolens domar från 2011-06-03 i mål nr M 9745-10 och från 2012-06-18 i mål nr M 10284-11. "Lucktomt"-argumentet togs upp i Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-05-12 i mål nr M 178-15: "Den aktuella fastigheten är inte sådan lucktomt som kan utgöra skäl att meddela strandskyddsdispens. I sammanhanget bör även noteras förarbetsuttalandet att det i praxis tillämpade skälet att det finns en lucktomt bör användas med stor restriktivitet i områden med högt bebyggelsetryck eller hög grad av bebyggelsepåverkan längs stränderna (prop. 2008/09:119 s.105)."

¹⁶ Se MÖD 2009:35: "Enligt praxis har fastighetsägare beviljats dispens från strandskyddsbestämmelserna för att uppföra komplementbyggnader inom områden där allemansrätten redan är utsläckt p.g.a. etablerad bebyggelse. En förutsättning för att dispens ska meddelas har emellertid varit att hemfridszonen inte utvidgas annat än obetydligt genom den nya byggnaden. Det måste då beaktas vilken faktisk avhållande effekt den nya byggnaden har med hänsyn till dess karaktär och storlek samt förhållandena i omgivningen. I vissa fall kan en tomtplatsavgränsningen ske på ett sådant sätt att hemfridszonen inte utvidgas mer än vad som är nödvändigt för att tillgodose det ändamål för vilken dispens har meddelats." Se också Mark- och miljööverdomstolens domar från 2015-06-01 i mål nr M 11477-14 och 2015-06-30 i mål nr M 1850-15.

ningar höga bostadskvarter.¹⁷ Det orörda området är i övrigt mycket större än enbart de på oklart sätt fastställda 2500 kvm som dessutom ligger mindre än 30 m från strandkanten, respektive 25 m från huvudpromenadstråken. I vart fall är 2500 kvm ett alldeles för stort område för att kunna vara en ytterligare, försvarlig exploatering. Dessutom är området trots sin hårda exploatering välbesökt och strandskyddet måste tryggas långsiktigt.¹⁸

- 3.3.5. Det har varit möjligt att minska den planerade bebyggelsen och låta ån och annan icke ianspråktagen mark vara oexploaterad. I andra hand hade man kunnat utforma bebyggelsen på så sätt att det icke ianspråktagna området skulle kunnat sparas och ändå uppnå detaljplanens syfte, respektive bibehålla samma antal bostäder.¹⁹ En sådan utformning hade man kunnat redovisa som jämförelsealternativ.
- 3.3.6. Slutligen är det inte möjligt att upphäva strandskydd med hänvisning till att detaljplanen utgör ett "angeläget, allmänt intresse" (7 kap. 18 c § 5 p. miljöbalken) eller ett annat särskilt skäl. *Föreningarna* hänvisar här till vårt överklagande till mark- och miljödomstolen i målet där det finns en utförlig motivation om varför "tätortsutveckling" inte är ett giltigt särskilt skäl.

3.4. *Det är inte tillåtet att anlägga lekplatsen och parken utanför området där strandskydd upphävs*

- 3.4.1. Detaljplanen anger att de västra och östra strandskyddade delarna planeras för aktivitetsytor för bollspel, lek och vistelse.²⁰

¹⁷ Se Mark- och miljööverdomstolens dom, 2015-03-05 i mål nr M 10901-14: "Ett särskilt skäl kan vara att det område som avses redan har tagits i anspråk på ett sådant sätt att området saknar betydelse för strandskyddets syften (se 7 kap. 18 c § första stycket 1 miljöbalken). Detta kan vara fallet om exempelvis en huvudbyggnad tillsammans med övrig bebyggelse bildar en sammanhållen enhet. Under förutsättning att den åtgärd som avses inte utökar det ianspråktagna området kan dispens ges för exempelvis en komplementbyggnad som är planerad att uppföras inom området. Lokaliseringen är därför av avgörande betydelse (se prop. 1997/98:45, del 2, s. 89). Typiskt sett bör en komplementbyggnad uppföras i en huvudbyggnads omedelbara närhet för att kunna ingå i den byggnadens privatiserade område. Med stöd av ovan nämnda bestämmelse kan dispens även ges för ersättningsbyggnader. En sådan byggnad får inte tjäna ett annat ändamål än den tidigare byggnaden och inte heller vara till ytan mer än obetydligt större eftersom det ianspråktagna området då skulle utökas på ett icke acceptabelt sätt." Se också Mark- och miljööverdomstolens domar från 2014-12-22 i mål nr M 5733-14 och MÖD 2015:7.

¹⁸ Se MÖD 2011:42: "Med hänsyn till den nu aktuella bryggans storlek och utformning anser Miljööverdomstolen att den i större utsträckning än den brygga som M.R. tidigare fått dispens för kommer att ha en avhållande effekt på det rörliga friluftslivet inom vattenområdet i bryggans närhet. Lagstiftaren har en restriktiv syn på anläggningar i strandskyddade områden, inte minst vid hårt exploaterade kuster såsom den nu aktuella, och slår vakt om friluftslivets mer långsiktiga behov (prop. 1997/98:45 del I s. 322 och prop. 2008/09:119 s. 53 och 98 - 99)."

¹⁹ Jfr MÖD 2009:35.

²⁰ Se den bifogade Illustrationsplanen, Planbeskrivningen, s. 12 f. samt Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 41.

- 3.4.2. Det är ett fel i detaljplanen att både parken och lekplatsen inte finns redovisade i detaljplankartan, utan endast nämns i planbeskrivningen och visas i illustrationsplanen.
- 3.4.3. För både lekplatsen och parken ska strandskydd inte upphävas. Enligt praxis kräver dessa ingrepp en dispens respektive ett upphävande av strandskydd.²¹ Marken för lekplatsen och parken är inte heller ianspråktagen eller får exploateras med hänvisning till ett annat särskilt skäl.
- 3.4.4. En lekplats och en anlagd park kan inte anses som ett område som är allemansrättsligt tillgängligt enligt strandskyddets mening. De är inte heller av tillfällig karaktär eller får anläggas i ett nybyggt kvarter enbart med en strandskyddsdispens. Området där dessa planeras att anläggas måste därför anses som kvartersbebyggelse, och strandskydd för denna del av detaljplanen behöver också upphävas. I vart fall kunde både lekplatsen och parken ha placerats utanför det strandskyddade området.
- 3.4.5. Påverkan eller störningen av att anlägga lekplatsen och parken för 600-700 bostäder på strandskyddets syften har inte utretts i detaljplanprocessen och skulle i vart fall ha stor negativ inverkan på grund av att dessa delar av området har stor betydelse för natur- och friluftslivet. Även lekplatser och parker minskar möjligheter för att utnyttja området eller har till och med en privatiserande, avhållande effekt.²²
- 3.4.6. Att varken lekplatsen eller den anlagda parken tas med i plankartan leder till en felaktig bedömning i frågan om man behöver upphäva strandskydd för detaljplanen. Bland annat kräver detta en ny avvägning och bedömning för kravet på fri passage för både natur- och friluftslivet. Som konsekvens strider den planerade verksamheten och detaljplanen mot strandskyddslagen.
- 3.5. ***Detaljplanen påverkar strandskyddsvärdena på ett icke acceptabelt sätt och påverkan är större än redovisat***
- 3.5.1. Den aktuella detaljplanen påverkar strandskyddsvärdena vid Råstasjön på ett icke acceptabelt sätt som framförallt framgår av det av Föreningarna i målet inlämnade material.²³

²¹ Se Mark- och miljööverdomstolens dom, 2014-02-18 i mål nr M 8124-13: "Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att de planerade anläggningarna kräver strandskyddsdispens. För att dispens ska kunna ges krävs att det finns särskilda skäl. Även om en bollplan och en lekplats m.m. som är avsedda för allmänhetens nyttjande och rekreation kan anses ha ett visst allmänt intresse är det på intet sätt visat att detta intresse inte skulle kunna tillgodoses utanför strandskyddsområdet."

²² Se Naturvårdsverket, "Strandskydd – en vägledning för planering och prövning", handbok 2009:4, utgåva 2, februari 2012, s. 34, 76.

²³ Se prop. 1997/98:45 del 2, s. 90: "I samtliga exempel på situationer där skäl för dispens kan finnas, gäller naturligtvis att dispens inte skall meddelas om de biologiska värdena påverkas på ett icke acceptabelt sätt. Prövningen skall alltid omfatta påverkan på både friluftslivet och djur- och växtlivet." Se också prop. 2008/09:119, s. 106: "Om tillämpningen av 7 kap. 26 § vid dispensprövningen leder till bedömningen att de biologiska värdena påverkas på ett oacceptabelt sätt, ska en dispens inte ges."

- 3.5.2. I planhandlingarna uppges att kvartersbebyggelsen placeras ca 60-65 m från strandlinjen (Planbeskrivningen, s. 12) trots att plankartan tydligt visar att husen ligger som närmast 30 m från strandlinjen och 25 m från huvudpromenadstråket. Om man lägger till de planerade men i plankartan inte redovisade vägarna kring husen, flyttar den planerade bebyggelsen ännu närmare strandkanten för både sjön och ån. Detta medför att planens påverkan på strandskyddsvärdena är större än redovisat och kommunen måste göra en ny avvägning och bedömning för kravet på fri passage för både natur- och friluftslivet.
- 3.5.3. Strandskyddslinjen är enligt de bevis *Föreningarna* åberopat i underrätterna felaktigt angiven och varken mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen har uppmärksammat omständigheten. På grund av att strandskyddslinjen är felaktig upphävs mer strandskyddat område än vad som anges i detaljplanen och ingreppet är större än vad kommunen redovisat.
- 3.5.4. Vidare är det ett fel i planhandlingarna att det inte görs en utredning av Råstasjöns och åns vattenliv. Exploateringen slår även mot den här delen av områdets naturvärden och kommer dels omfattas av väsentlig förändring, exempelvis vid kulverteringen av ån, dels av successivt försämrade villkor. Utan inventering och påverkansbedömning kan det inte genomföras en intresseprövning på ett lagenligt sätt.
- 3.5.5. I miljökonsekvensbeskrivningen utgår kommunen från att byggnationen och kulverteringen endast innebär små verkningar utan ens har undersökt och redovisat naturlivet både i vattnet och vid ån. Åtgärden har inte heller undersökts som tillståndspliktig vattenverksamhet.²⁴
- 3.5.6. I planhandlingarna gjordes en otillräcklig och bristfällig intresseavvägning av att upphäva strandskydd trots att strandskyddsvärdena ska tryggas långsiktigt.²⁵

Råstasjön är ett område som besöks av tiotusentals personer, såväl natur- och friluftsintrasserade som motionärer. För flera tusen närboende är detta det enda natur- och rekreationsområde av hög kvalitet som finns inom rimligt avstånd. Fler än tio tusen människor från Solna och Sundbyberg vistas och motionerar vid Råstasjön varje vecka. Framförallt på helgerna, när barnfamiljerna och motionärer tar en löprunda runt sjön blir det trångt.

Råstasjön är Solnas enda insjö och inom denna snabbt växande tätort det enda, lättgängliga strand- och skogsområde som skapar en lugn miljö och ett intryck av att man lämnar storstaden. Hagaparken och Igelbäcken är för de

²⁴ Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 47.

²⁵ Se prop. 1997/1998:45 del 2, s. 89: "Vid bedömningen är åtgärdens eller anläggningens art och omfattning av intresse. Även områdets betydelse skall bedömas. Inte bara betydelsen i dag utan även i framtiden är av intresse. Om ett strandskyddsområde är av särskild betydelse för naturvården eller friluftslivet bör normalt aldrig dispens medges. Även omgivningen är av intresse. Finns det i närheten endast ett fåtal andra strandområden som är tillgängliga för allmänheten bör inte dispens medges. Stor vikt bör även läggas vid de innehållningsbestämmelser som finns i 4 kap." Se också Mark- och miljööverdomstolens dom, 2012-09-25 i mål nr M 8421-11: "När det gäller strandskyddsområden som är av särskild betydelse för naturvården eller friluftslivet ska normalt strandskyddsdispens aldrig medges."

flesta personer i centrala Solna och Sundbyberg för långt bort för spontana vistelser och är på grund av den enorma trafiken på motorvägarna påverkade av höga bullernivåer.

Enligt Solnas översiktsplan 2030 kommer staden ta i anspråk ännu fler av kommunens grönområden och växa med 25 % i invånarantal. I samma takt som gröns- och rekreationsområdena försvinner ökar belastningen med buller, avgaspartiklar från motorfordon och slitaget på de kvarvarande grönområdena. Hittills har 24 000 personer skrivit under en namninsamling som kräver att området kring Råstasjön ska bevaras och att den planerade exploateringen stoppas. I medborgardialoger om Solnas nya grönsplan bedöms de obrutna stråken vid Råstasjön som mycket viktiga av invånarna och staden.²⁶

Samtidigt kan Solna stad inte påvisa hur mycket området utnyttjas eller hur mycket upplevelsevärdena kommer att försämrats i och med det byggs ett helt kvarter med elva våningar höga hus 30 m från strandkanten och stadens invånarantal ska öka med 25 % och mer. Varken i handlingarna eller i andra officiella dokument finns en strategi för att medborgarna ska kunna söka sig till andra, lika ostörda natur- och rekreationsområden om planen skulle förverkligas.

- 3.5.7. Om området delvis bedöms som ianspråktaget medför det att områden som inte är ianspråktagna har ännu större betydelse för strandskyddets syften. Råstasjön är ett mycket besökt område som är unikt för tätorterna Solna och Sundbyberg och har mycket höga naturvärden. Att bevara de oexploaterade stränderna väger därför ännu tyngre för att inte upphäva strandskyddet.
- 3.5.8. Råstasjön är ett unikt naturområde med en värdefull landskapsbild. Att förverkliga den aktuella detaljplanen är ett oacceptabelt ingrepp.

3.6. *Detaljplanen strider mot skyddsbestämmelsernas syften*

- 3.6.1. De planerade ingreppen och att upphäva strandskydd i detaljplaneområdet är inte förenligt med de tillämpliga skyddsbestämmelsernas syfte (7 kap. 26 § miljöbalken).
- 3.6.2. Enligt förarbetena ska det biologiska intresset väga lika tungt som det allemansrättsliga intresset vid en strandskyddsprövning.²⁷ Vid beaktande av *Föreningarnas* argument blir det uppenbart att så inte har skett i detaljplanprocessen.
- 3.6.3. Den av detaljplanen redovisade fria passagen är alldeles för smal och för otillräcklig. Det planeras elva våningar höga hus, en park och en lekplats så nära som 30 meter från strandkanten och ca. 25 m från sjöns promenadväg utan att det har gjorts en tillräcklig bedömning av exploateringens effekter.

²⁶ Solna grönsplan, remissutgåva 2014, s. 14: "De obrutna stråken längs vatten vid Edsviken, Brunnsviken, Råstasjön och längs Huvudsta strand är mycket viktiga för solnaborna, det visade inte minst medborgardialogerna som genomfördes under våren 2013."

²⁷ Se prop. 2008/09:119, s. 106.

- 3.6.4. I och med att flera tusen personer kommer att flytta till centrala Solna och till Arenastaden kommer slitaget på det kvarvarande grönområde öka och strandskyddsvärdena försämrats. Detaljplanen utreder inte hur Solnabors tillgång till ett rekreativområde av så högt värde långsiktigt kan tryggas.
- 3.6.5. Detaljplanen handlar om en nylokalisering av bostäder inom kommunen som planeras att anläggas på strandskyddad mark. Trots att kommunen har planmonopol har man inte förevisat en uttömmande utredning av lokaliseringsalternativ i hela kommunen som rättfärdigar att strandskyddad mark måste tas i anspråk.
- 3.6.6. Den planerade bebyggelsen behöver inte lokaliseras på strandskyddat område. Det är inte nödvändigt att bygga på strandskyddad mark för att uppfylla detaljplanens syfte samt att behöva bygga så många och så höga byggnader. Alternativ till att bygga på strandskyddad mark har inte framlagts. *Föreningarna* vill hänvisa till skrivelserna och bilagorna som inlämnades till mark- och miljödomstolen i målet. I den fördjupade detaljplanen till området uppgavs att hela Arenastaden skulle utgöras av blandad bebyggelse av kontor och bostäder. Efter att kontoren nu i det närmaste står klara, är det uppenbart att man valt att klämma in bostäderna på Arenastadens kanter och på strandskyddad mark.²⁸

3.7. *Detaljplanen har inte utrett ett rimligt alternativ*

- 3.7.1. Varken i den första eller i den reviderade miljökonsekvensbeskrivningen har det funnits en utredning av ett rimligt, realistiskt alternativ. I den reviderade miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för att samrådsförslaget har förkastats som alternativ för att ny kunskap har tagits fram.²⁹ Samtidigt tas samrådsförslaget upp som jämförelsealternativ för det aktuella förslaget.
- 3.7.2. För en bedömning av jämförelsealternativets miljöpåverkan är varken samrådsförslaget eller jämförelsealternativet till samrådsförslaget försedd med tillräckligt underlag. I den reviderade miljökonsekvensbeskrivningen utgår man från ny, avgörande kunskap för att kunna bedöma planens miljöpåverkan, exempelvis naturvärden, att bygga på den gamla deponin mm. Denna kunskap har inte tagits med i de andra alternativens redogörelse, varför dessa inte utgör realistiska, rimliga alternativ.³⁰

²⁸ Jfr för liknande resonemang om proportionalitetsprincipen MÖD 2011:38 och MÖD 2011:40.

²⁹ Miljökonsekvensbeskrivningen, s. 4: "Eftersom samrådet resulterade i många inkomna synpunkter, varav flera handlade om bebyggelsens placering och omfattning, har detaljplanen omarbetats. Nya underlagsutredningar har tagits fram, vilket tillsammans med de inkomna remissvaren och samrådsyttrandena, resulterat i en minskning av bebyggelsens omfattning, placering och utformning. Utbyggnadsförslaget omfattade inför samråd också ett större planområde. Även denna MKB har omarbetats utifrån inkomna remiss-synpunkter, omarbetningar i detaljplanen samt nya kunskapsunderlag."

³⁰ Se MÖD 2013:9: "Med rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets geografiska räckvidd menas olika alternativa sätt att uppnå målen med planen eller programmet. När det gäller markanvändningsplaner är uppenbara alternativ att områden som avdelats för en viss typ av verksamheter eller ändamål utnyttjas för annat ändamål, liksom att alternativa områden väljs ut för sådana verksamheter och ändamål. Alternativerna kan alltså

- 3.7.3. I detaljplanen uppges endast området vid Råstasjön som exploateringsområde för bostäder i Arenastaden. Planförslaget redovisar inte alternativa lokaliseringar eller andra sätt för att uppnå planens syfte. Det är därför inte möjligt att göra en jämförelse mellan olika miljöpåverkan, vilket man hade kunnat göra om man valt en lokalisering någon annanstans i närområdet.³¹
- 3.7.4. I den reviderade miljökonsekvensbeskrivningen redogörs konsekvenserna endast för huvud- och nollalternativet. I planhandlingarna finns därför ingen redogörelse och jämförelse för de olika alternativens påverkan. Det redogörs inte heller hur de andra alternativen skulle bedömas under beaktande av de förändrade omständigheterna.
- 3.7.5. Samrådsförslaget har bland annat förkastats på grund av att det inte är möjligt att bygga på den gamla deponin öster om Råstasjön (se för detta resonemang *Föreningarnas*, länsstyrelsens, SGI:s och planförslagets handlingar i målet). Eftersom samrådsförslaget bedöms vara omöjligt att genomföra kan det inte anses som ett rimligt alternativ. Det samma gäller jämförelsealternativet som orienterar sig vid den fördjupade översiktsplanen.³²

handla om alternativ lokalisering av den typ av verksamhet som man planerar för (prop. 2003/04:116 s. 64). - - - Det centrala i kravet är att den betydande miljöpåverkan som planen eller programmet och alternativen kan antas medföra fastställs, beskrivs och bedöms på ett likvärdigt sätt. Kraven i artikel 5.2 beträffande omfattningen och detaljeringskraven avseende uppgifterna i miljörapporten gäller även de alternativa lösningarna. Det är väsentligt att den myndighet eller det parlament som ansvarar för antagandet av planen eller programmet, liksom de myndigheter och den allmänhet som deltar i samråd bibringas en riktig bild av vilka realistiska alternativ som finns och att man förklarar varför de inte anses vara den bästa lösningen ... ”

³¹ Se NJA 2009 s. 321: ”Lagstiftaren har dock betecknat kravet på en redovisning av alternativ som grundläggande och betonat att inte bara alternativa utformningar utan också – i förekommande fall – alternativa platser måste anges om miljökonsekvensbeskrivningen skall fylla sin funktion. (Se a. prop. del 1 s. 290 och del 2 s. 63.) - - - Kravet på en redovisning av alternativ enligt 6 kap. 7 § andra stycket 4 måste ses i samband med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. En sökande skall visa att de förpliktelser som följer av kapitlet efterlevs (1 §). Det gäller bl.a. skyldigheten att vidta försiktighetsåtgärder enligt 3 §, och för en verksamhet eller en åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde skall det enligt 6 § (tidigare 4 §) väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (jfr prop. 1997/98:45 del 2 s. 63). Redovisningen skall kunna läggas till grund för en bedömning av ansökan enligt 2 kap. En miljökonsekvensbeskrivning skall bl.a. på så sätt bidra till att en viss verksamhet, om den får komma till stånd, leder till så lite negativ miljöpåverkan som möjligt (a. prop. del 2 s. 56). Vidare finns en koppling till det tidigare samrådet genom att sökanden kan ha anledning att i miljökonsekvensbeskrivningen behandla realistiska alternativ som kommer fram vid samrådet. Därmed är dock inte sagt att sökanden kan begränsa sin redovisning till sådana alternativ; ytterst är det sökanden som svarar för att beskrivningen innehåller alla de uppgifter som behövs. Det är då viktigt att sökanden inte är oberoende att se alternativ till den lösning som sökanden själv förordar och att materialet så utformas att andra intressenter och ytterst den beslutande domstolen får underlag för en egen bedömning. Mot bakgrund av det anförda måste ett minimikrav vara att sökanden i miljökonsekvensbeskrivningen redogör för olika möjligheter och motiverar varför ett alternativ inte har följts upp närmare eller anger på vilken grund sökanden har kommit fram till att inga alternativ finns.”

³² Se MÖD 2013:44: ”I Naturvårdsverkets allmänna råd om miljöbedömningar av planer och program (NFS 2009:1) sägs bl.a. att alternativ som innebär att syftet med planen inte kan nås inte kan anses rimliga. Syftet med planen bör dock inte vara så snävt formulerat att det

- 3.7.6. Det aktuella planförslaget utgör en krympt version av samrådsförslaget där det ett mindre område vid sjön tas i anspråk. Eftersom det inte redogörs ett jämförelsealternativ för endast det aktuella planområdet saknas ett rimligt alternativ till planförslaget.
- 3.7.7. I vart fall utgör jämförelsealternativet till samrådsförslaget inte ett rimligt alternativ då den endast stödjer sig på en fördjupad översiktsplan, inte beskrivs likvärdigt och inte innehåller någon plankarta.

3.8. *Övriga grunder*

- 3.8.1. Klimatförändringarna kommer att påverka vår region med havsnivåhöjning, större regnmängder och större vattenflöden i åar och längre översvämningssperioder i sjöar. I detaljplanen togs inte hänseende till den stundande ökningen av havsnivåer med upp till 60 cm år 2100 respektive 110 cm år 2200.³³ Råstasjön ligger enbart 1 m över havsnivån och har Brunnsvikens som utlopp. Sjön riskerar att översvämma Råsunda och Arenastaden allt oftare i och med att havsnivån och därmed Brunnsvikens vattenstånd stiger. En ytterligare utvidgning av hårdgjorda ytor minskar möjligheter att uppta dagvatten och gör att översvämningsskador blir ännu mer omfattande i framtiden.
- 3.8.2. Råstasjön har hittills inte någon vattendom. Detaljplanen saknar en argumentation kring reglering av Råstasjöns utflöde och hur det regleras och påverkas under saneringen, under byggskedet och efter byggskedet.
- 3.8.3. I detaljplanen och i mark- och miljödomstolens dom gjordes ingen prövning av den planerade bebyggelsens påverkan på växt- och djurlivet, våtmarkerna samt områdets betydelse för rekreation. Detaljplaneområdet behövs även som buffertzonen för den värdefulla sumpskogen.
- 3.8.4. Detaljplanen strider mot artskyddsförordningen
- 3.8.5. Detaljplanen strider mot miljömålen för bevarande av biologisk mångfald, god bebyggd miljö och levande sjöar och vattendrag. Vidare strider planen mot målet om god hushållning, 2 kap. 2 § PBL, samt hänsynsreglerna i miljöbalken.
- 3.8.6. *Föreningarna* hänvisar för utförligare argumentation till dessa punkter till handlingarna i målet.

bara finns ett rimligt alternativ eller att möjligheten att utveckla alternativet är kraftigt begränsad." Domen hänvisar till denna passage i Naturvårdsverkets allmänna råd om miljöbedömningar av planer och program, NFS 2009:1: "Med rimliga alternativ bör avses både alternativa planer och program och olika alternativ inom ramen för en plan eller ett program. Syftet med planen, programmet eller ändringen av planen eller programmet bör inte vara så snävt formulerat att det bara finns ett rimligt alternativ eller att möjligheten att utveckla alternativ är kraftigt begränsad. Alternativ som innebär att syftet med planen eller programmet inte kan nås kan ej anses rimliga. De rimliga alternativ som tas fram bör uppvisa sådana skillnader i utförande och lösningar för att nå syftet med planen eller programmet att det är meningsfullt att göra jämförelser mellan alternativen. Den betydande miljöpåverkan som olika alternativ kan antas medföra bör beskrivas på ett likvärdigt sätt för att alternativen ska kunna jämföras."

³³ Se Regional klimatsammanställning Stockholms län, kortversion, s. 21 f.

Sammantaget visar ovanstående resonemang att mark- och miljödomstolen inte har gjort den prövning som kan förväntas och alltför många oklarheter finns kvar för hur lagstiftningen ska tolkas. *Föreningarna* ser därför att Mark- och miljööverdomstolens vägledning behövs.

Föreningarna hemställer om att få tillfälle att kommentera eventuella yttranden från kommunen och inlagor från andra parter och göra påminnelser i ärendet när så bedöms påkallat.

Bilagor:

Illustrationsplan: "2014-02-12 L-illustrationsplan-färg"

PM strandskydd och flygfoton till beslutsunderlag, SBN_20140521

Solnas grönsplan remissutgåva 2014

För Naturskyddsföreningen i Solna-Sundbyberg,

Florian Reitmann
Ordförande

För Naturskyddsföreningen i Stockholms län

Mårten Wallberg
Ordförande

För Världsnaturfonden WWF

Peter Westman
Naturvårdschef